

Jak łączyć pokolenia? O roli projektów międzypokoleniowych

Piotr Szukalski

Rada do spraw Polityki Senioralnej, Uniwersytet Łódzki

Zachodzące na naszych oczach przemiany demograficzne wzmacniają wagę relacji międzypokoleniowych tak w skali mikro, jak i makro. W skali rodziny redukcja umieralności prowadzi do coraz częstszego dożywania przez najstarsze pokolenie etapu posiadania już nie tylko wnuków, ale i prawnuków – a czasami choć z reguły jedynie krótkotrwałe – i praprawnuków. W skali społecznej długowieczność prowadzi do zwiększania się liczby osób w trzecim i w czwartym wieku, zaś jednocześnie występująca skłonność do wydawania niewielkiej liczby potomstwa prowadzi do dodatkowego, względnego wzrostu ważności populacji seniorów.

Zwiększającej się liczbie żyjących pokoleń towarzyszy coraz wyraźniejsza ich izolacja, przejawiająca się najpełniej niewielkim zakresem prywatnych kontaktów osób w każdej fazie życia z niespokrewnionymi osobami z innych grup wieku. W efekcie ocena takich osobach dokonywana jest nie na bazie wiedzy płynącej z doświadczenia, lecz na bazie uprzedzeń i stereotypów. Wspomniany brak kontaktów utrudnia zatem lepsze zrozumienie wzajemnych problemów i oczekiwań.

Projekt międzypokoleniowy to działanie ukierunkowane na rozwijanie więzi i solidarności międzypokoleniowej za pomocą współdziałania (tj. wspólnego, synchronicznego wykonywania pewnych czynności) niespokrewnionych osób pochodzących z różnych pokoleń (czyli w praktyce osób z różnych grup wieku), zazwyczaj mieszkających w tej samej miejscowości. Z definicji zatem w trakcie jego realizacji następują częste interakcje pomiędzy przedstawicielami różnych pokoleń, wymieniających się między sobą wiedzą, informacjami, sposobami rozwiązywania problemów, doświadczeniami i umiejętnościami. Działania te muszą być celowe, z jasno określonymi, bezpośrednimi korzyściami dla wszystkim uczestników projektu oraz (przynajmniej z grubsza) zdefiniowanymi spodziewanymi rezultatami pośrednimi – większym zrozumieniem i szacunkiem poszczególnym pokoleń względem siebie, a w efekcie, wzrostem spójności społecznej. Projekt międzypokoleniowy musi mieć charakter inkluzywny, rozszerzający możliwości stojące przed jego uczestnikami, przede wszystkim dzięki możliwości korzystania z różnorodnych zasobów znajdujących się w posiadaniu osób z innych generacji.

Działania te odnoszą się przede wszystkim do sfery edukacji, wolontariatu, rekreacji/turystyki, kultury i mieszkalnictwa. Sednem projektu międzypokoleniowego jest umożliwienie kontaktu i poznania się niespokrewnionym osobom w różnym wieku, a tym samym – poprzez zmniejszenie skali segregacji ze względu na wiek – walka ze stereotypami na temat osób w innym wieku (tj. ograniczenie skali stereotypów, będących podstawą dyskryminacji ze względu na wiek). Zazwyczaj projekty międzypokoleniowe realizowane są zgodnie z metodyką projektową, wymagającą jasno określonych: celu, czasu trwania, harmonogramu i sposobu mierzenia stopnia osiągnięcia celu.

Z reguły tworzenie projektów międzypokoleniowych wymaga przejścia przez pewne kroki ułatwiające określenie potrzeb leżących u ich podstaw. Trzeba zatem jednoznacznie określić, co zamierza się zrobić i dlaczego to coś chce się osiągnąć za pomocą projektu międzypokoleniowego. Następnie trzeba wybrać najlepszą formę projektu, dostosowaną do założonego celu i do specyfiki subgrup uczestniczących w projekcie (z definicji w takim działaniu biorą udział przedstawiciele przynajmniej dwóch różnych pokoleń). Etap ten zasadza się na zdefiniowaniu wzajemnych stereotypów, czy szerzej wzajemnej percepcji, subgrup i określeniu, jakie elementy owej percepcji będą zmieniane. Kolejny krok polega na określeniu miejsca i terminu zamierzonych działań oraz spodziewanych rezultatów. Wreszcie krok przedostatni odnosi się do zdefiniowania potrzebnych zasobów, a przede wszystkim określenia tych środków, którymi podmiot organizujący projekt międzypokoleniowy nie dysponuje, a zatem takich, które trzeba uprzednio pozyskać, aby móc rozpocząć realizację projektu. Ostatni ruch to przygotowanie narzędzia ewaluacji dostosowanego do celu, działania i subgrup.

Wspomniane wyżej działania odnoszą się do kilku sfer życia. Przyjrzyjmy im się bliżej, wskazując bardziej konkretne pola rozwijania projektów międzypokoleniowych.

W sferze edukacji chodzi przede wszystkim o wzajemne uczenie się, pozyskiwanie unikatowych doświadczeń i umiejętności, w tym i związanych z lokalnymi tradycjami kulinarnymi czy artystycznymi. Zaznaczyć trzeba, iż chodzi o przekazywanie swych różnorodnych umiejętności przez różne uczestniczące w projekcie pokolenia – a zatem, po pierwsze, nie tylko zdobytych umiejętności „twardych” (umiejętności praktyczne zdobyte dzięki doświadczeniu zawodowemu, życiowemu lub dzięki nabytym kwalifikacjom), ale i „miękkich” (umiejętności komunikacji interpersonalnej), po drugie – tych umiejętności, których deficyt występuje u osób w danym wieku (a zatem również i dzieci i młodzież mogą uczyć seniorów, np. obsługi komputera, czy korzystania z innych nowoczesnych technologii). W skład edukacyjnych projektów międzypokoleniowych wchodzi również i działania podejmowane przez podmioty gospodarcze ukierunkowane na transfer wiedzy, umiejętności i doświadczeń pomiędzy swymi starszymi i młodszymi pracownikami, przyjmujące najczęściej postać tutoringu (doradztwo, monitoring i nadzór postępowania młodszego pracownika) i mentoringu (doradztwo w bardziej problematycznych sytuacjach).

W sferze wolontariatu najczęściej projekty międzypokoleniowe przyjmują postać wspierania jednostek z innych grup wieku potrzebujących stałej opieki, przebywających w instytucjach lub we własnym domu. Wolontariat międzypokoleniowy przejawia się zatem w opiece seniorów nad małymi dziećmi, jak i organizowaniem przez młodzież usług bytowych, opiekuńczych, pielęgnacyjnych, rekreacyjnych na rzecz niespokrewnionych seniorów zamieszkujących w swych domach w sąsiedztwie lub w instytucjach. W czasach COVID-19 przykładem takiego projektu – choć na zdecydowanie większą skalę – są działania podejmowane przez władze krajowe (Korpus Solidarności) i samorządowe zachęcające młodzież i dorosłych w sile wieku do wspierania seniorów poprzez np. przynoszenie zakupów.

Ważnym obszarem działań jest rekreacja i turystyka, np. organizowanie – głównie krótkich i pieszych – wycieczek umożliwiających poznawanie historii i geografii lokalnej dzięki wycieczkom prowadzonym przez „żywych świadków dziejów” – osoby zamieszkujące na danym terenie od wielu dekad i pamiętające zachodzące w tym okresie zmiany krajobrazu, infrastruktury, umiejscowienia ważnych dla lokalnej społeczności miejsc, potrafiące wspomnieć ważne dla rejonu postaci i wydarzenia.

Wreszcie w sferze kultury projekty międzypokoleniowe umożliwiają poznawanie obyczajów i tradycji regionalnych, lokalnej i regionalnej kuchni (nie tylko w postaci potraw, ale i sposobu ich przygotowywania), czy poznawanie zmienności sfery symbolicznej – odmiennych systemów wartości czy sposobów komunikowania się typowych dla różnych okresów historycznych. Ważnym przykładem działań w tym zakresie jest również wspólne wykonywanie różnorodnych projektów czy to w formie

performance, czy w postaci wspólnego wykonywania tradycyjnych form sztuki (wspólne malowanie, śpiew chóralny).

Z kolei w przypadku mieszkalnictwa kluczowe jest tworzenie sąsiedztw składających się z reprezentantów różnych grup wieku wspomagających się nieformalnie w sytuacjach wymagających wsparcia. Punktem wyjścia jest w tym przypadku świadomość, iż mieszkania i przestrzeń publiczna muszą być dopasowane do zmieniających się w ciągu życia potrzeb ich użytkowników. Jednocześnie tego typu sąsiedztwa wymagają rozbudowanej przestrzeni wspólnej, umożliwiającej niekrępujący kontakt. Przestrzeń i jej organizacja rzutują na sposób kontaktowania się, w sytuacji gdy a priori w danym sąsiedztwie mieszkają osoby w różnym wieku. Ideałem takich sąsiedztw – czy gdziekolwiek realizowanych domów – międzypokoleniowych, jest doprowadzenie do wspomagania się w postaci usług: młodszy robią ciężkie zakupy starszym, seniorzy opiekują się od czasu do czasu małymi dziećmi sąsiadów, pełniąc rolę „przyszywanych dziadków”, a generalnie następuje w miarę możliwości wymiana przysług, podnosząca poziom życia wszystkich mieszkańców sąsiedztwa.

Bardzo często realizowane w praktyce projekty międzypokoleniowe łączą cechy wymienionych wyżej typów – przykładowo, organizowane są wspólne wycieczki seniorów i młodzieży gimnazjalnej szlakiem pamiątek architektury, mające – z jednej strony – zapoznać dzieci ze znaczeniem zwiedzanych budynków dla przeszłości i teraźniejszości danej społeczności lokalnej, z drugiej zaś – mająca przy tej okazji powstać dokumentacja fotograficzna, filmowa – z definicji mająca być udostępnioną w Internecie – wymaga od seniorów nabycia odpowiednich kompetencji technicznych. W tym przypadku zatem mamy do czynienia z nakładaniem się projektów edukacyjnych, turystycznych i kulturalnych.

Za każdym razem celem projektów międzypokoleniowych jest umożliwienie kontaktu z niespokrewnionymi osobami z innych grup wieku, a w konsekwencji do pozbycia się schematycznego, naszpikowanego uprzedzeniami i stereotypami, sposobu myślenia do tych osób. Zmiana sposobu myślenia bezpośrednio wpływa na ocenę, jak i na gotowość jednostki do wchodzenia – już na płaszczyźnie życia codziennego – w interakcje z innymi przedstawicielami tych odmiennych pokoleń.

Od kilku lat projekty międzypokoleniowe stały się w Polsce faktem, w czym zasługa również i *Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS)*, który jeden ze swoich priorytetów poświęcał *Aktywności społecznej promującej integrację wewnętrzną i międzypokoleniową*, umożliwiając uzyskanie dofinansowania prowadzonych projektów.

Tym, co przy omawianiu tego typu działań zaskakuje, jest różnorodność projektów międzypokoleniowych. Analizując opisy tych działań, widać jest, iż ich wykonawcy w odmienny sposób odpowiadają na pytania powiązane z przedstawionymi wcześniej krokami wiodącymi od pomysłu do realizacji. Uwzględniają przy tym zasoby lokalne, dostosowując swe działania do istniejących możliwości. W dalszej części niniejszego numeru Biuletynu Rady ds. Polityki Senioralnej przedstawione zostały przykłady realizowanych w dzisiejszej Polsce projektów międzypokoleniowych. Mam nadzieję, że przykłady te okażą się „zaraźliwe”, o ile w czasach COVID-19 takie porównanie jest na miejscu.

Przykłady dobrych praktyk z zakresu projektów międzypokoleniowych

Senior Caritas est

Senior Caritas est to jeden z kilkudziesięciu mini-projektów realizowanych w ramach programu konkursowego Senior Caritas. Projekt jest realizowany w Warszawie przez Caritas Polska przy wsparciu Fundacji Biedronki od 2019 roku.

Celem programu Senior Caritas jest poprawa jakości życia seniorów i pomagających im wolontariuszy poprzez aktywizację i wsparcie indywidualnych seniorów, tworzenie więzi przyjaźni (pokoleniowych i międzypokoleniowych), wspieranie i aktywizowanie sieci pomocy i samopomocy w społecznościach lokalnych i tym samym minimalizowanie procesów osamotnienia i wykluczenia społecznego seniorów.

W pierwszych fazach warszawskiego projektu *Senior Caritas est* (od wiosny 2019 roku) brało udział ok. 100 seniorów (60+, 70+, 80+) i ok. 10 młodszych wolontariuszy współorganizujących działania aktywnościowe i integracyjne (spotkania, wycieczki, warsztaty, zajęcia kulturalne).

W drugiej fazie realizacji projektu od marca 2020 roku (czyli od początku pandemii) cele projektu pozostały takie same tylko zmieniły się formy realizacji – większego znaczenia nabrały kontakty telefoniczne i internetowe uczestników projektu. Ważną rolę zaczęli odgrywać młodzi wolontariusze wprowadzający seniorów w świat mediów cyfrowych. Mieliśmy świadomość, że izolacja seniorów w ich domach, lęk o zdrowie swoje i bliskich, trudności z wychodzeniem z domu, trudności w kontaktach bardzo negatywnie wpływają na psychiczne i fizyczne samopoczucie seniorów – uczestników projektu.

W związku z pandemią od marca 2020 roku podjęliśmy kilka rodzajów działań wspierających seniorów:

1. Młodzi wolontariusze zaczęli systematycznie (3x w tygodniu) rozwozić zupy i posiłki do zamkniętych w domach najbardziej potrzebujących seniorów. To działanie trwa do tej pory (kwiecień 2021)
2. Przygotowaliśmy okazjonalne paczki z żywnością, produktami chemicznymi i kosmetycznymi i kilkakrotnie rozwoziliśmy je do domów seniorów, dołączając do nich życzenia, dobre słowo.
3. Młodzi i starsi wolontariusze telefonicznie kontynuowali "korepetycje" dla seniorów związane z podnoszeniem ich cyfrowych umiejętności.
4. Od kwietnia 2020 roku naszą senioralną kronikę projektową – blog <https://senior-caritas-est.blogspot.com/> zamieniliśmy w „codziennik” pod tytułem *Senior sam w domu* z różnorodnymi propozycjami filmowymi, koncertowymi, teatralnymi, przyrodniczymi, modlitewnymi. Te codzienne wpisy podtrzymywaliśmy przez 134 dni do końca lipca 2020. Następnie wróciliśmy do formy cotygodniowych wpisów, która trwa do dziś. Blog ma do tej pory ponad 11300 odsłon.
5. W kwietniu 2020 roku zaproponowaliśmy seniorom cotygodniowe spotkania on-line, które trwają do dziś. 30% seniorów - uczestników naszego projektu ma możliwości wzięcia udziału w tych spotkaniach i korzystania z zasobów internetu. Zapraszamy ciekawych gości. W spotkaniach uczestniczy średnio ok. 20 seniorów i 1-2 młodszych wolontariuszy.

Krótkookresowe rezultaty to działań podjętych w projekcie:

- wymierna, systematyczna pomoc żywnościowa ponad 100 seniorom (kilogramy darów, litry zupy, kilometry przejechane po Warszawie, by dotrzeć do domów seniorów, wizyty w domach/progach seniorów);
- systematyczny kontakt telefoniczny z ok. 60 seniorami; godziny rozmów, wsparcie psychiczne i duchowe;
- systematyczne, cotygodniowe spotkania on-line ok. 30 seniorów i wolontariuszy;
- systematyczne wpisy/opisy/propozycje na blogu senioralnym (ponad 11300 odsłon);
- zdjęcia i filmy z naszych działań, audycje radiowe i telewizyjne, teksty prasowe.

Z kolei rezultaty długookresowe to:

- podtrzymanie osobistych relacji z/pomiędzy uczestnikami projektu – seniorami i wolontariuszami pomimo okresu izolacji spowodowanej pandemią coronawirusa; minimalizowanie poczucia osamotnienia seniorów;
- zachowanie możliwie dobrej kondycji psychicznej, duchowej, fizycznej u większości seniorów – uczestników projektu; aktywizacja seniorów i wolontariuszy;
- podniesienie umiejętności cyfrowych u 30% seniorów – uczestników projektu;
- upowszechnienie wiedzy i doświadczenia związanego z pomocą seniorom pośród młodych wolontariuszy i w mediach, podniesienie poziomu świadomości społecznej na ten temat.

W pierwszej fazie projektu od 2019 roku korzystaliśmy ze środków pozyskanych w konkursie Senior Caritas na działania aktywizujące dla 100 seniorów. Na działania projektowe (spotkania, wycieczki, warsztaty, materiały) wydaliśmy 12 tys. zł. Konkurs był organizowany przez Caritas Polska we współpracy z Fundacją Biedronki. Fundacja Biedronki sfinansowała wówczas 52 zwycięskie projekty.

W drugiej „pandemicznej” fazie projektu korzystaliśmy z dofinansowania Caritas Polska z programu #PomocDlaSeniora – przeznaczaliśmy te fundusze głównie na posiłki i paczki dla seniorów. Teraz średnio miesięcznie zupy dla seniorów kosztują ok. 1200 zł.

Wszystkie działania on-line z seniorami, prowadzenie bloga senioralnego, konsultacje i korepetycje cyfrowe są prowadzone bezkosztowo przez naszych młodych i senioralnych wolontariuszy.

Największą trudność stanowi cyfrowa odłona projektu a głównie (samo)marginalizacja seniorów z wirtualnego świata. Na 100 seniorów – uczestników naszego projektu (od wiosny 2019) ok. 30 osób miało adresy mailowe i było zainteresowanych rozwojem swoich cyfrowych umiejętności. W tej grupie są także seniorzy 80+!!! Jednak większość seniorów z uwagi na sprzętowe, fizyczne, kompetencyjne ograniczenia nie może brać udziału w naszych spotkaniach on-line czy internetowych poszukiwaniach. Pomimo podejmowanych prób w niewielkim stopniu udaje nam się włączać kolejnych seniorów w wirtualny świat. W kontaktach z nimi korzystamy z form „analogowych” (telefony, indywidualne spotkania na świeżym powietrzu, rozmowy „przez próg”).

Głównym problemem w momencie rozpoczynania projektu były wyposażenie w sprzęt i kompetencje cyfrowe seniorów. Wielu seniorów chciałoby bardzo brać udział w spotkaniach on-line z innymi, a także korzystać z możliwości, jakie daje internet. Nie posiadają jednak ani odpowiedniego sprzętu (komputera czy telefonu), ani umiejętności.

Kontakt:

Caritas Polska ul. Okopowa 55, 01-043 Warszawa; +48 22 3348500, +48 22 3348585; www.caritas.pl;

Adres strony o konkursie Senior Caritas <https://caritas.pl/projekty/program-senior-caritas/>

Adres bloga projektu <https://senior-caritas-est.blogspot.com/>

Mail kontaktowy senior-swd@egonet.pl

Aktywni społecznie

Projekt realizowany jest we współpracy dwóch podmiotów: Gdańska Fundacja „I Ty Możesz Wszystko” (gfitmw.pl, fanpage) oraz Gdańskie Liceum Autonomiczne (gla.gfo.pl, fanpage)

Najważniejszym celem projektu międzypokoleniowego AKTYWNI SPOŁECZNIE jest tworzenie i utrzymywanie relacji międzypokoleniowych, wypracowywanie mechanizmów komunikacji międzypokoleniowej opartej na wzajemnym szacunku, budowanie pozytywnego wizerunku osób starszych w społeczeństwie oraz wzbudzanie pozytywnych emocji wśród uczniów i uczestników dziennego domu pomocy wynikających ze wspólnego przebywania w grupie zróżnicowanej wiekowo. Aby osiągnąć tak założone cele, za najlepszą formę pracy z seniorami i uczniami przyjęto systematyczne działania warsztatowe, w małych grupach i/ lub zajęcia indywidualne w parach zróżnicowanych wiekowo.

Cele szczegółowe projektu to:

- podjęcie próby wychowawczego wpływu na młodzież nie poprzez system nakazów i zakazów, ale poprzez praktyczne działania prospołeczne;
- umożliwienie młodzieży szkolnej realizacji potrzeby bycia osobą pożyteczną społecznie również przed rozpoczęciem kariery zawodowej oraz stworzenie przestrzeni do zawiązania się międzypokoleniowych relacji opartych na szacunku i wzajemności;
- realizowanie się jako wolontariusz (1) ma potencjał terapeutycznego oddziaływania na młodzież, która coraz częściej zmagą się z problemami emocjonalnymi, oraz (2) uwrażliwiania jej na potrzeby osób starszych;
- kompensacja braku relacji wielopokoleniowych w środowisku domowym uczniów;
- nawiązanie przez seniorów osobistych kontaktów i znajomości z młodzieżą, stworzenie możliwości budowania kontaktu emocjonalnego pomiędzy seniorem a młodszym pokoleniem;
- poznanie przez młodzież specyfiki przebiegu procesu starzenia się oraz wszelkich uwarunkowań życia osób w wieku podeszłym oraz ich znaczenia we współczesnym społeczeństwie;
- budowanie u młodzieży szacunku do osób starszych i niepełnosprawnych, uwrażliwianie młodzieży na potrzeby osób samotnych, niepełnosprawnych i starych;
- dzielenie się przez seniorów doświadczeniem życiowym z młodym pokoleniem, w tym przekazywanie tradycji wzorców i odpowiedzialności;
- zachowanie przez seniorów (i podtrzymanie) dostępu do kontaktów społecznych z młodszym pokoleniem;
- aktywizacja osób 70+.

Przez lata trwania projektu uczestniczyła w nim młodzież w wieku od 12 do 19 lat oraz seniorzy w wieku 70+ i więcej (średnia wieku osób w DDP wynosi 85 lat).

Impulsem do rozpoczęcia projektu była chęć stworzenia "żywego" Szkolnego Systemu Wychowawczego, jak i chęć umożliwienia osobom starszym zachowanie stałego kontaktu z młodszym pokoleniem, a w efekcie i „odczarowywanie” stereotypów poprzez wzajemne przebywanie ze sobą przedstawicieli pokolenia „seniorów” i „juniorów”.

Przez 7 lat trwania projektu młodzież szkolna (Gdańskiego Autonomicznego Gimnazjum i Gdańskiego Liceum Autonomicznego) prawie stukrotnie odwiedziła seniorów Dziennego Domu Opieki. W ramach odwiedzin realizowane były następujące aktywności:

- Wspólne gry planszowe. W ramach tych zajęć młodzież uczyła seniorów różnego rodzaju gier planszowych oraz spędzała z nimi czas na wspólnym graniu.
- Quizy i kalambury. Młodzież przygotowywała zestawy pytań/zadań o różnej tematyce. Seniorzy w podgrupach rywalizowali o to, która grupa udzieli najwięcej prawidłowych odpowiedzi.
- Zajęcia ruchowe. Grupa dziewcząt prowadziła dla seniorów zajęcia ruchowe przy muzyce.
- Wywiady. Uczniowie spotykali się dwu-, trzykrotnie z wybranym seniorem, by przeprowadzić wywiady na tematy takie jak dzieciństwo, technologie, dawne gry i zabawy, wartości.
- Zajęcia artystyczne, w ramach których tworzono np. ozdoby świąteczne, dekorowano pierniczki itp.
- Wspólne śpiewanie kolęd.
- Nauka robienia na drutach, szydełku dla chętnych dziewcząt.
- Pomoc przy różnego rodzaju okazjach (np. przy organizacji dzielnicowego festynu, pomoc w rozwożeniu paczek świątecznych lub upominków z okazji Dnia Babci i Dziadka).
- Gry w szachy, warcaby i inne gry edukacyjne.
- Nauka seniorów umiejętności teleinformatycznych (obsługa telefonu, tabletu, dostępu do sieci internetowej, korzystanie z komunikatorów).

Krótkookresowymi i długookresowymi rezultatami projektu są:

- stworzenie atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty zajęć aktywizujących seniorów
- bliższe zrozumienie potrzeb i trudności osób w podeszłym wieku przez młodzież
- oddziaływanie na podświadomość: sporo przyjemnych wspomnień dla uczniów i seniorów
- zaprzyjaźnienie dwóch instytucji owocujące wzajemnym wsparciem, wymianą doświadczeń

Projekt jest praktycznie bezkosztowy. Jedyne wydatki dotyczą dojazdu uczniów i nauczyciela ze szkoły do Domu Diennej Opieki komunikacją miejską. Projekt wymaga dość dużej pracy organizacyjnej polegającej głównie na pogodzeniu możliwych terminów odwiedzin oferowanych przez Dzienny Dom Pomocy z planem pracy nauczyciela odwiedzającego seniorów wraz z młodzieżą oraz planem lekcji młodzieży tak, by nie opuszczali oni wielu lekcji. Dodatkowo wymaga konsultowania wyjść z dyrekcją szkoły oraz w przypadku niektórych uczniów z nauczycielami przedmiotowymi.

Projekt wymaga też sporo pracy koncepcyjnej polegającej na opracowaniu tematów spotkań i zajęć młodzieży z seniorami tak by były one korzystne i ciekawe dla obu stron. Wymaga dużego zaangażowania (determinacji) ze strony koordynatora projektu i po stronie DDP i szkoły.

Każde spotkanie wymaga wcześniejszego przygotowania uczestników – zarówno uczniów, jak i seniorów. Chodzi o przełamywanie barier komunikacyjnych i obaw psychologicznych odnośnie do „otworzenia się na drugą osobę”, występujących po obu stronach (uczniowie i seniorzy). W przygotowanie spotkań włączani są psycholodzy i pedagodzy.

W pierwszych kilku latach był to projekt gimnazjalny. Obecnie, w związku z likwidacją gimnazjów, projekt przeniósł się do liceum, jednak sytuacja pandemiczna utrudnia pracę w tym względzie. Na chwilę obecną dużym sukcesem byłoby zainteresowanie projektem podobną liczbę młodych osób jak było to w gimnazjum. W najlepszych latach uczestniczyło w projekcie około 70 uczniów. Obecnie jest to około 10 uczniów. Uczniowie szkoły licealnej mają inne priorytety/zobowiązania – przygotowania do matury, część z nich podejmuje pracę.

Drugą kwestią jest próba zwiększenia siły oddziaływania projektu na ucznia. Przeciętny uczeń biorący udział w projekcie odwiedza seniorów 2-4 razy w roku na półtorej godziny, bardzo rzadko częściej. Dodatkowo jego zaangażowanie w przygotowanie się do spotkania i w samo spotkanie jest bardzo różne - od dużego po znikome (co wynika z wielu czynników, choćby związanych z wartościami wyniesionymi ze środowiska rodzinnego i/lub niezależnych od ucznia). W ramach większego zaangażowania młodzieży należałoby popracować nad większym jej udziałem w pracy koncepcyjnej nad celami i formami realizacji projektu *Aktywni Społecznie*, niż miało to miejsce w gimnazjum; tak by były bardziej odpowiednie dla starszej grupy wiekowej.

Kontakt:

DZIENNY DOM POMOCY GDAŃSK UL. WAJDELOTY 28A, placówka dziennej opieki świadcząca usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych od poniedziałku do piątku w godzinach 7.30-15.30

Za organizację wolontariatu uczniów odpowiada Piotr Dudulewicz (tel. 509 203 879)

Za organizację wolontariatu świadczonego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w placówce i poza nią odpowiada Jolanta Lipińska (tel 606 371 769) oraz Joanna Jackiewicz.

Internetowo-telefoniczny punkt konsultacyjny: Studenci -Seniorom (itPK)

W marcu 2020 r. ograniczeniu uległ nie tylko dostęp do jednostek służby zdrowia, ale też do placówek zajmujących się aktywizacją seniorów. Również nagle konieczna była zmiana formy zajęć dla studentów kierunków medycznych na zdalną, bez możliwości kontaktu z pacjentami.

Po wprowadzeniu ograniczeń związanych z COVID-19 zadzwoniła do Pracowni Geriatrii starsza osoba z prośbą o pomoc: została przed 3 dniami wypisana ze szpitala, zmieniono jej leki, a nowy schemat leczenia był dla niej trudny do wdrożenia. Najpierw więc wróciła do leków, które brała przed hospitalizacją, a potem – nie do końca rozumiejąc swoją sytuację – przestała brać niektóre z nich. Sprawa była pilna, dotyczyła m.in. leczenia cukrzycy.

Pacjentka wcześniej uczestniczyła w projekcie, w którym studenci kierunku lekarskiego i farmacji – pod okiem nauczyciela akademickiego – optymalizowali farmakoterapię starszych pacjentów, którzy przynosili brane przez siebie leki do Punktu Konsultacyjnego. Studenci przeprowadzali wywiad, a następnie mieli tydzień, aby przygotować rekomendacje (pacjenci sami zadawali pytania o niepokojące ich kwestie związane z lekami lub problemy były definiowane przez studentów). Czasem niezbędne było przygotowanie listu z prośbą o interwencję do lekarza rodzinnego. Stąd pacjentka, o której mowa, szukając pomocy, zadzwoniła do znanej sobie już Pracowni Geriatrii.

Zdaliśmy sobie wtedy sprawę, że osób z podobnymi problemami, zamkniętych w swoich domach i poszukujących pomocy w rozmaitych dziedzinach, jest z pewnością więcej. Możliwość kontynuacji udzielanych porad powinna pozwolić osobom starszym na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, a studentom na poznanie zasad komunikacji z osobami starszymi i rozwiązywania ich problemów. Powstał projekt udzielania porad przez studentów – pod okiem nauczycieli – przez telefon lub Internet.

Informacje o itPK znalazły się w prasie i telewizji, a także na stronach internetowych. Jednak informacja rozprzestrzeniła się również metodą „kuli śniegowej”, ponieważ same osoby starsze informowały się wzajemnie o możliwości konsultacji.

Pacjenci starsi zgłaszali się pod wskazany numer. Z otrzymanych informacji wynikało jednoznacznie, że w ramach itPK konsultacji udzielają studenci pod okiem nauczycieli akademickich, czyli że każda wydana rekomendacja zostaje z nimi przedyskutowana.

Ograniczeniem okazały się używane początkowo telefony, utrudniające jednoczesne połączenie większej liczby osób. Starano się więc użyć komunikatorów internetowych. Do zestawienia połączeń został wyznaczony dodatkowy student, odpowiedzialny zwłaszcza za techniczne aspekty połączenia. Osoby starsze były informowane, że w przypadku braku komunikatora, jeśli zdecydowałyby się na kontakt wideo, otrzymają od studentów pomoc w skonfigurowaniu odpowiedniej aplikacji. Możliwa była wideo rozmowa za pośrednictwem Messengera (Facebook) lub WhatsAppa, albo głosowy kontakt telefoniczny.

Po ustaleniu szczegółów następowało właściwe połączenie, którego pierwszą częścią było odtworzenie krótkiego nagrania dotyczącego ochrony danych osobowych i ich przetwarzania (RODO). Po uzyskaniu zgody seniora na przetwarzanie danych osobowych na potrzeby konsultacji studenci przeprowadzali pod okiem nauczyciela wywiad, różny w zależności od ścieżki konsultacji i zależny od problemu, z którym seniorzy zgłosili się do itPK. Następnie studenci umawiali się na drugą konsultację po kilku dni. W międzyczasie przygotowywali odpowiedzi na zadane przez seniorów pytania i opracowywali indywidualne rekomendacje dla poszczególnych osób. Przygotowane zalecenia były dyskutowane z nauczycielami akademickimi.

Drugie połączenie obejmowało wydanie rekomendacji seniorom. W razie konieczności ustalano też zasady monitorowania polecanych rozwiązań. W związku z tym często ustalano terminy dalszych połączeń, służące sprawdzeniu, czy wystosowane rekomendacje przyniosły pożądaną skuteczną zmianę. Możliwa była też dodatkowa interwencja modyfikująca pierwotnie wydane rekomendacje.

Udzielano dwóch rodzajów konsultacji:

konsultacji lekowych – studenci wydziału lekarskiego i wydziału farmacji, których celem była odpowiedź na pytania dotyczące zasad stosowania leków; jak brać konkretne leki (przed czy po jedzeniu)?, co zrobić, kiedy np. kończy się jakiś lek? albo czy można dołączyć do leczenia dodatkowe leki bez recepty lub suplementy diety?

konsultacji aktywnościowych, udzielanych przez studentów terapii zajęciowej, których celem było wskazanie osobom starszym zatrzymanym w domach, możliwości aktywizacji dostosowanych do ich profilu zajęciowego. Podczas prowadzonych rozmów seniorzy szczególnie pozytywnie oceniali możliwość nawiązania kontaktu z młodymi osobami. Pomoc w skonfigurowaniu połączenia i wszystkie próby działania połączenia zajmowały często więcej czasu niż sama konsultacja, stanowiły jednak niepowtarzalną lekcję interakcji międzypokoleniowych. Co więcej, stworzenie możliwości połączeń wideo dla seniorów było rodzajem otwarcia okna na świat, gdyż mogli również z niego korzystać w innych kontekstach.

Dla studentów uczestnictwo w projekcie stanowiło wspaniałą okazję do udzielenia pomocy osobom potrzebującym w trudnych czasach pandemii. Była to dla nich także niepowtarzalna okazja do nabycia

doświadczenia pracy w zespole interdyscyplinarnym. Różnorodność problemów, z jakimi zgłaszali się do punktu seniorzy, pozwalała studentom nauczyć się postępowania z różnymi sytuacjami zdrowotnymi. Miało to szczególne znaczenie, ponieważ wszystko to działo się w czasie, gdy zajęcia praktyczne, podczas których studenci na co dzień mieli kontakt z osobami starszymi, zostały zawieszane.

Kontakt:

Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu

Pracownia Geriatrii, Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej; tel.: 61 8738302

Na codzienne zakupy

Caritas Polska, już 4. rok, realizuje ogólnopolski program „Na codzienne zakupy”. W 2021 roku realizowany w partnerstwie z Fundacją Biedronki oraz 45 Caritas diecezjalnymi. Celem programu *Na codzienne zakupy* jest wymierna, całoroczna pomoc seniorom w wieku 60+ – samotnym, potrzebującym wsparcia materialnego, dotkniętym wykluczeniem socjalnym i społecznym, zamieszkującym wsie i małe miejscowości. Program służy też aktywizacji społecznej seniorów, umożliwiając im uczestnictwo w działaniach towarzyszących, oraz zapewnia bezpośrednią pomoc wolontariuszy w codziennych zakupach. Wolontariuszami w tym programie są w największej liczbie dorośli i młodzi seniorzy.

Powodem rozpoczęcia programu 4 lata temu była diagnoza wskazująca na trudną sytuację materialną seniorów, w tym także dobrze znana, trudna sytuacja wielu podopiecznych Parafialnych Zespołów Caritas i Caritas Diecezjalnych w Polsce oraz chęć sponsora (firmy Jeronimo Martins, a następnie Fundacji Biedronki), by udzielać pomocy potrzebującym seniorom. Dodatkowym atutem umożliwiającym realizację programu jest to, że sieć sklepów Biedronki pokrywa obszar całej Polski, a sklepy znajdują się także w małych miejscowościach. PZC i CD były i są wspierane przez dziesiątki tysięcy wolontariuszy (ok. 90 tys.), to był dodatkowy impuls dla rozpoczęcia tego programu, ponieważ mieliśmy świadomość, że setki wolontariuszy są w stanie wesprzeć pomocą potrzebujących seniorów. W efekcie, w każdej z 4 edycji programu bierze udział ok. 2000 – 3500 wolontariuszy (głównie osoby dorosłe i młodzi seniorzy).

W ramach naszych prac podejmujemy różnorodne działania. Po pierwsze, potrzebujący seniorzy otrzymują wsparcie finansowe w wysokości 150 zł miesięcznie na karcie przedpłaconej, przez 10 miesięcy w roku na zakupy w sklepach Biedronki. Karta przedpłacona to nowoczesna forma pomocy materialnej, a seniorzy cenią ją także za możliwość dokonywania samodzielnych wyborów i anonimowość.

Po drugie, seniorzy otrzymują wsparcie wolontariusza Caritas, zarówno w dystrybucji kart NCZ, w robieniu zakupów, czasem w codziennych czynnościach czy działaniach mających na celu aktywizację seniorów. Te działania mają często systematyczny charakter (np. raz w tygodniu) i są dopasowane do indywidualnych potrzeb seniorów.

Po trzecie, Fundacja Biedronki wsparła także dodatkowe działania Caritas skierowane do seniorów, w tym akcję propagującą Kopertę Życia (w 2020 roku otrzymała ją 20 tys. seniorów), projekt „Spełniamy marzenia”, paczki świąteczne dla samotnych seniorów, a także lokalne projekty Caritas aktywizujące seniorów.

Krótkookresowo - pomoc materialna i wolontaryjna zmienia na lepsze codzienność seniorów z miesiąca na miesiąc – seniorzy lepiej się odżywiają, mogą wykupić leki, zapłacić rachunki, przeznaczyć pieniądze na inne potrzeby np. na opał czy spłatę długów. Kontakt z wolontariuszem zmniejsza poczucie osamotnienia, daje często oparcie w trudnych sytuacjach i/lub inspirację do podejmowania różnorodnych aktywności.

Seniorzy mogą uczestniczyć w programie *Na codzienne zakupy* maksimum trzy lata. Ta długookresowość pomocy umożliwia często realną zmianę na lepsze sytuacji zdrowotnej, materialnej, społecznej seniora.

W 2020 roku IPSOS badał opinie seniorów – beneficjentów programu i wolontariuszy o programie NCZ. Wyniki badań wskazują, że:

84% beneficjentów uważa, że program ma istotny wpływ na poprawę ich życia: ponad 64% z nich częściej kupuje nabiał, 51% owoce i warzywa, a 49% mięso i ryby;

57% częściej kupuje leki na receptę dzięki większemu budżetowi miesięcznemu;

31% może opłacić rachunki/ zapłacić za opał;

95% seniorów docenia to, że może samodzielnie decydować, co kupić;

84% seniorów mówi, że kontakt z wolontariuszem jest potrzebny lub bardzo potrzebny;

82% wolontariuszy osiąga wysoką lub bardzo wysoką satysfakcję ze swojego zaangażowania w programie.

W 2021 roku Caritas Polska wraz z Fundacją Biedronki realizuje już czwartą edycję programu „Na codzienne zakupy”. W tym roku bierze w nim udział 10 tys. seniorów – beneficjentów programu NCZ i 3300 wolontariuszy. Koszty tegorocznej edycji to 14,5 miliona zł. w całości pokrywa je Fundacja Biedronki, a wkład czasu i zaangażowania wolontariuszy i pracowników Caritas nie da się przeliczyć na pieniądze.

W poprzednich latach program rozwijał się zarówno pod względem liczby beneficjentów jak inwestowanych środków finansowych. W 2018 r. skorzystało z niego 5 300 seniorów, w 2019 r. 6 600 potrzebujących a w 2020 r. 10 000 beneficjentów.

Trudności podczas realizacji tego programu to przede wszystkim liczba seniorów spełniających kryteria rekrutacyjne, dla których nie starcza kart przedpłaconych. Każdego roku weryfikujemy i na nowo uzgadniamy kryteria rekrutacyjne tak, by pomoc trafiała do najbardziej potrzebujących.

Każdego roku weryfikujemy, edukujemy, wspieramy wolontariuszy senioralnych w programie tak, by ich pomoc była coraz bardziej skuteczna. Rozwijamy sieć ekspertów rozwiązywania problemów senioralnych w Caritas Diecezjalnych.

Pandemia sprawia, że bezpośredni kontakt z seniorami jest utrudniony. Zachowujemy środki ostrożności w takich kontaktach. Rozwijamy cyfrowe sieci organizacyjne i edukacyjne z koordynatorami, liderami, wolontariuszami i seniorami – uczestnikami programu *Na codzienne zakupy*.

Każdego roku poprawiamy coś w programie. W tym roku pracujemy przede wszystkim nad rozwojem sieci wolontariatu senioralnego, wykorzystując w większym stopniu narzędzia cyfrowe. Podnosimy kompetencje koordynatorów, liderów i wolontariuszy.

Każdego roku robimy badania ewaluacyjne – pytamy uczestników programu NCZ, jak go ulepszać. Jesienią 2021 zrobimy to po raz kolejny.

Kontakt:

Caritas Polska ul. Okopowa 55, 01-043 Warszawa; +48 22 3348500, +48 22 3348585; www.caritas.pl;
<https://karta.caritas.pl/>

Szkoła i Przedszkole Przyjazne Seniorom

Ruszył nowy międzypokoleniowy projekt międzynarodowy – Szkoła Przyjazna Seniorom (*Seniors Friendly School*) – skierowany do seniorów, szkół oraz przedszkoli. Kampania jest elementem szerszego projektu – Seniorzy dla Edukacji (*Seniors for Education*) – realizowanego ze środków Komisji Europejskiej w ramach programu ERASMUS+. Partnerami projektu są: POLSKA, IRLANDIA, SŁOWENIA I TURCJA. Liderem i pomysłodawcą projektu jest Stowarzyszenie MANKO i „Głos Seniora”. Do projektu już zgłosiły się szkoły oraz przedszkola z Iwanowic, Poskwitowa, Bochni, Poręby oraz Gdańska.

Współpraca międzypokoleniowa, uczenie się przez całe życie, integracja społeczności lokalnych i aktywizacja Seniorów to podstawowe wymiary nowego, międzynarodowego projektu Stowarzyszenia MANKO i partnerów z Turcji, Słowenii oraz Irlandii. Dlatego też rusza kampania Szkoła Przyjazna Seniorom!

Chcemy działać międzypokoleniowo, aby przez wspólną pracę, naukę i zabawę integrować lokalne społeczności, aktywizować Seniorów oraz edukować dzieci i młodzież w obszarze problematyki senioralnej.

W ramach kampanii Szkoła Przyjazna Seniorom w każdej szkole nakreślony zostanie program działań, obejmujący m.in.:

- Inaugurację programu w Szkole Przyjaznej Seniorom,
- warsztaty dla dzieci prowadzone przez Seniorów,
- wydarzenia międzypokoleniowe w szkole,
- międzypokoleniowe konkursy fotograficzne oraz video,
- wspólne imprezy integracyjne,
- wręczenie pakietów dla szkół, które uczniowie będą mogli przekazać dziadkom i rodzicom.

Każda szkoła, która podejmie roczną współpracę w ramach projektu, otrzyma certyfikat Szkoły Przyjaznej Seniorom, zostanie objęta wsparciem w działaniach projektowych oraz szeroko zakrojoną akcją promocyjną. Celem kampanii jest przywrócenie placówkom edukacyjnym funkcji integrującej lokalne środowisko, aktywizacja osób starszych przez wykorzystanie ich wiedzy i doświadczenia w edukacji młodego pokolenia, a także przeciwdziałanie stereotypowemu myśleniu o wieku senioralnym. W ramach projektu chcemy przeszkolić Seniorów jak inspirować i edukować dzieci, a dzieci jak edukować, aktywizować i inspirować Seniorów. Obszary edukacji dotyczyć będą m.in.: bezpieczeństwa, cyfryzacji, ekologii czy patriotyzmu. Program jest realizowany w latach 2020–2022. Do współpracy zapraszamy Seniorów, szkoły, a więc nauczycieli, dzieci i młodzież, oraz całe rodziny!

Jak zostać Szkołą Przyjazną Seniorom ?

Aby wejść do programu, wystarczy skontaktować się z biurem Stowarzyszenia MANKO, wypełnić zgłoszenie i zaakceptować warunki udziału w akcji zawarte w regulaminie. Następnie uzgadniany jest szczegółowy program współpracy. Dalej pozostają już wspólne międzypokoleniowe działania – z udziałem dzieci, nauczycieli, zaproszonych do współpracy seniorów oraz całych rodzin.

Więcej informacji na www.glosseniora.pl

Kontakt:

kontakt@manko.pl, tel. 12 429 37 28

Europejski dialog społeczny i rozwój solidarności międzypokoleniowej: skupienie się na pracownikach "55+" i młodych pracownikach w sektorze finansowym. Zrównoważony wzrost i luka pokoleniowa, SOLIDARITY 55, nr umowy VS/2018/0040 oraz 4031/GRANT KE/2018/2 z dnia 27 września 2018 roku

Projekt *The European social dialogue and the development of the solidarity between generations of workers: focus on "over 55" and young workers in the finance sector. Sustainable Growth and generation gap* to międzynarodowe przedsięwzięcie, które było realizowane w konsorcjum a liderem partnerstwa był FIRST-CISL, będący reprezentatywnym związkiem zawodowym we włoskim sektorze finansowym. Wraz z nim partnerstwo budują trzy organizacje akademickie: Uniwersytet w Walencji, Uniwersytet Łódzki i ADAPT – włoski instytut badawczy z Bergamo. Partnerstwo wspomaga ponadto osiem europejskich organizacji związkowych: OTOE – Greece, PRO – Finland, BBDSZ – Hungary, FEC-FO – France, MUBE – Malta, UPA – Romania, UGT – Spain, BASISEN – Turkey, czynnie uczestnicząc w działaniach projektu.

W projekcie zaprojektowano badania podstawowe i stosowane. Koncepcja badań jest pochodną założenia, że zgodnie ze współczesnymi teoriami, konieczna jest ponowna ewaluacja pracy osób starszych w kontekście ryzyka związanego z włączaniem młodych pracowników do przedsiębiorstw, jeśli miejsca pracy nie są zrównoważone obecnością osób dojrzałych. Doświadczenia i kompetencje starszych pracowników ewoluują, gdyż w pewnym momencie życia jednostka opiera swoje działanie raczej na mądrości, precyzji i dokładności, aniżeli na szybkości działania, typowej dla młodych ludzi.

Głównym celem projektu było wykazanie, że najbardziej skuteczną reakcją na wyzwania związane ze zmianami demograficznymi jest właściwe zarządzanie starzejącymi się pracownikami poprzez politykę aktywnego starzenia się i solidarności międzypokoleniową. Realizacji celu głównego służyła wypełnieniu celów częściowych: (1) oceny trwałych skutków zmian demograficznych na rynku pracy oraz skutków procesów cyfryzacji pracy; (2) wzrostu świadomości znaczenia powiązań logicznych między zdolnością do zatrudnienia osób, uczeniem się przez całe życie, harmonijnym i zrównoważonym rozwojem gospodarczym; (3) podniesienia świadomości związku między polityką zarządzania wiekiem a solidarnością międzypokoleniową, (4) poszerzenia wiedzy na temat prawodawstwa europejskiego.

Impulsem do realizacji projektu było przeświadczenie, że zarządzanie międzygeneracyjne w organizacjach może być odpowiedzią na zmiany zachodzące na rynku pracy, związane ze starzeniem się zasobów ludzkich czy digitalizację.

Publikacje projektu:

1. Iwa Kuciak, Justyna Wiktorowicz, *Uwarunkowania transferu wiedzy w sektorze finansowym, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi 2/2020*. Jest to numer tematyczny *Intergenerational Human Capital Management in Organizations*. Opublikowany został w dwóch wersjach językowych, polskiej i angielskiej.
2. Iwa Kuchciak, Justyna Wiktorowicz, Izabela Warwas, *Age Management in the Financial Sector: Opportunities and Challenges* (Chapter 3) [in:] Domenico Iodice (ed.), *Intergenerational Divide and Employee Solidarity. Inclusive Bargaining as a Drive for Change in the Digital Era*, Adapt University Press, Bergamo 2020. Rozdział autorstwa pracowników Uniwersytetu Łódzkiego został włączony do monografii, która ukazała się w języku angielskim i włoskim.
3. Łukasz Kozar, Justyna Wiktorowicz, Izabela Warwas, Iwa Kuchciak, *Solidarity between generations in the financial sector. Inventory of the best practices*, Łódź 2020. Zidentyfikowane, opracowane i poddane analizie dobre praktyki europejskiego sektora finansowego zostały zestawione w rozbudowanym katalogu.

W dwuletnim projekcie partnerstwo przygotowało bardzo wiele inicjatyw. Na uwagę zasługują dwa aspekty. (1) **Inkluzywny podejście do interesariuszy**. Grupy interesu, na które składają się organizacje związkowe, akademicy, decydenci, instytucje badawcze, pozarządowe, samorządy lokalne, instytucje otoczenia biznesu były włączone w projekt od momentu przygotowania aplikacji, poprzez badania, opracowanie wyników, szkolenie aż po prezentację uzyskanych rezultatów na seminariach i konferencjach. Debata oraz implementacja projektu odbywała się na poziomie krajowym (spotkania w Hiszpanii, Irlandii, Grecji, Włoszech i w Polsce) każdorazowo z udziałem krajowych i lokalnych przedstawicieli. Włączenie do projektu renomowanych instytucji europejskich, takich jak EUROFOUND, CEDEFOP, ETUI umożliwiło przeniesienie dyskursu na poziom europejski. Współpraca z organizacjami związkowymi z Grecji, Finlandii, Węgier, Malty, Francji, Rumunii, Hiszpanii, Turcji przyczyniła się do przyjęcia szerokiej perspektywy, z włączeniem krajów o zróżnicowanych reżimach rynku pracy, stosunków przemysłowych i polityki społecznej. (2) **Szeroka komunikacja**. Partnerstwo podjęło starania o przygotowanie materiałów i publikacji w wielu językach i publikowanie ich w różnorodnych mediach. Obok komunikacji naukowej, zaadresowanej do akademickiego gremium, zastosowano przekaz popularny, skierowany na praktyków – związkowców i menedżerów sektora finansowego. Dorobek edytorski jest zbalansowany, zawiera publikacje i wystąpienia naukowe oraz krótsze,

pisane przystępnym językiem informacje umieszczane w newsletterach. Dodatkowo podczas badań, rekrutacji na seminaria i warsztaty oraz konferencję, partnerzy i partnerzy stowarzyszeni, kolportowali materiały dotyczące solidarności międzypokoleniowej, zarządzania wiekiem, rewolucji informatycznej i innych zmian zachodzących w sektorze finansowym w Europie. Tym samym projekt objął swym zasięgiem wiele krajów, środowisk i interesariuszy.

Kamienie milowe w trakcie realizacji projektu:

- Opracowanie **Virtual Agora** - narzędzia do wymiany informacji/dokumentów. Działania: wybór dokumentów, które należy udostępnić partnerom w celu zapewnienia wspólnej bazy wiedzy; przedstawienie i udostępnienie metodologicznych aspektów badań naukowych projektu; wymiana dobrych praktyk.
- Doprecyzowanie **koncepcji badań**. Badania będą prowadzone dwutorowo. Po pierwsze badania naukowe przeprowadzane przez świat akademicki. W szczególności badania będą obejmowały: 1) europejski scenariusz demograficzny i wpływ na rynek pracy; (2) ramy prawne i polityki dotyczące pracowników "55+" oraz solidarności międzypokoleniowej; (3) analiza roli partnera społecznego w zakresie polityki zarządzania wiekiem (4) analiza skutków "rewolucji cyfrowej" i nowych wymaganych umiejętności w obliczu wyzwań związanych z luką pokoleniową wśród pracowników. Po drugie partnerzy społeczni przeprowadzą badania w terenie, mające na celu zidentyfikowanie dobrych praktyk na poziomie przedsiębiorstwa w zakresie zarządzania wiekiem i solidarności międzypokoleniowej pracowników. Ponadto partnerzy społeczni przeprowadzą jakościowe badanie postrzegania przez pracowników zasad zarządzania wiekiem w firmach. Eksperti wszystkich partnerów będą wykorzystywali narzędzie internetowe (Virtual Agora), dzięki któremu możliwa jest praca na odległość i aktywny proces wzajemnego uczenia się.
- Spotkanie partnerskie połączone z **seminarium** (Budapeszt). Zaprezentowany został materiał: Warwas I., *Age Management and the mutual transmission of knowledge between generations of workers*; Seminar The European social dialogue and the development of the solidarity between generations of workers: focus on "over 55" and young workers in the finance sector, Budapest 11-12 February 2019. W trakcie spotkania odbyła się dyskusja z udziałem partnerów społecznych z całej Europy. Dyskusja koncentrowała się na praktykach zarządzania wiekiem w sektorze finansowym.
- **Warsztat z interesariuszami**, który odbył się w Dublinie, w siedzibie EUROFOUND, europejskiej renomowanej instytucji badawczej. Warsztat z interesariuszami zapewnił nie tylko lepsze zrozumienie rezultatów projektu, ale też jego maksymalne rozpowszechnienie. Dr Iwa Kuchciak uczestniczyła w tym spotkaniu (15 marca 2019 roku) z prezentacją. Spotkanie przyniosło konstruktywne wytyczne dotyczące sfinalizowania prac badawczych i wykonania modułu szkoleniowego.
- W dniach 9-12 czerwca w Salonikach odbyło się **spotkanie partnerskie** zaplanowane w celu monitorowania i oceny działań śródkresowych. Na spotkaniu Uniwersytet Łódzki był reprezentowany przez dr hab. Izabelę Warwas, prof. UŁ. Wygłosiła ona prelekcję pt. *The transfer of social and human capital between generations of workers*. Partnerstwo było gościem Europejskiego Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (CEDEFOP), uznanej instytucji europejskiej, zajmującej się kształceniem i szkoleniem zawodowym obywateli Unii Europejskiej. Eksperti tego centrum podzielili się swoimi doświadczeniami, zapoznali nas z trendami w kształceniu i wynikami najnowszych badań, korespondujących z badaniami projektu. Te doświadczenia i wiedza posłużyły przygotowaniu harmonogramu, zawartości oraz metodologii szkolenia dla interesariuszy. W trakcie spotkania w Salonikach omawiane były założenia i zaplanowano przebieg trzeciego etapu badań projektu. Partnerstwo wykorzystało metodę Delphi przeprowadzoną przy zastosowaniu CAWI, z dwiema rundami badań. Próba objęła przedstawicieli partnerów społecznych z sektora finansowego w krajach partnerskich (n = 11). W obu rundach czas wywiadu oszacowano na ok. 20 minut. Półstrukturalny kwestionariusz CAWI dla pierwszej rundy został przygotowany przez ADAPT. Ta runda badań Delphi została przeprowadzona w dniach 1-9 lipca 2019 r. Przez ADAPT. Po pierwszej rundzie Uniwersytet Łódzki przeanalizował wyniki i przygotował kwestionariusz do drugiej fazy badania Delphi. Zostało to przeprowadzone między 22 a 29 lipca 2019 r. Analiza porównawcza z wykorzystaniem metodologii QCA została przeprowadzona przez Polibienestar z Walencji.
- **Szkolenie otwarte dla organizacji partnerskich** zostało przeprowadzone w Rzymie w dniach 18-19 września 2019 roku. Z ramienia Uniwersytetu Łódzkiego jedną z sesji prowadziła dr Iwa Kuchciak. Dwudniowe szkolenie było skierowane do związkowców, odpowiedzialnych za negocjowanie umów zbiorowych pracy na różnych poziomach. Program szkolenia został dopasowany do potrzeb i oczekiwań uczestników. Wiodącym celem warsztatów była poprawa znajomości europejskich ram legislacyjnych w kontekście wpływu cyfryzacji i zmian demograficznych na rynku pracy oraz krzewienia idei solidarności międzypokoleniowej wśród pracowników sektora finansowego. Kładziono także nacisk na wzmocnienie świadomości uczestników na temat ich roli jako inicjatorów zmian oraz nabycie znajomości innowacyjnych narzędzi wykorzystywanych do zarządzania wiekiem

w organizacji i instrumentów międzypokoleniowego transferu wiedzy. Dr Iwa Kuchciak prezentowała efekt częściowy projektu - systematyczny przegląd narzędzi służących do zarządzania wiekiem możliwych do zastosowania w sektorze finansowym oraz poprowadziła warsztaty prezentujące możliwości zastosowania narzędzi zarządzania wiekiem w praktyce. W warsztatach wzięło udział blisko 30 przedstawicieli sektora finansowego oraz reprezentanci wszystkich partnerów zaangażowanych w realizację projektu. Spotkanie prowadzone było w języku angielskim, włoskim, hiszpańskim i francuskim.

- **Spotkanie partnerstwa** odbyło się 11 października 2019 roku, w Krakowie, w siedzibie Zarządu Regionu Małopolskiej „Solidarności”. Spotkanie miało charakter podsumowania dotychczasowych aktywności przeprowadzonych w projekcie, przeanalizowaniu oraz poddaniu pogłębionej dyskusji wyników badań. Celem spotkania była ponadto prezentacja kolejnych efektów częściowych wypracowanych przez partnerów naukowych z Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu w Walencji oraz instytutu badawczego z Włoch - ADAPT. Podczas spotkania wypracowano także wspólne stanowisko wobec upowszechniania rezultatów uzyskanych w projekcie i wstępne rekomendacje dla Komisji Europejskiej. Dr Iwa Kuchciak prezentowała wyniki analizy: *The class self-analysis exercise: the importance of taking into consideration people prejudice and beliefs on age at the workplace*. Zespół projektowy Uniwersytetu Łódzkiego reprezentowała ponadto dr hab. Justyna Wiktorowicz, prof. UŁ oraz dr hab. Izabela Warwas, prof. UŁ, kierownik projektu.
- **Konferencja finalna i okrągły stół projektu**. Konferencja odbyła się 3 grudnia 2019 r. w Vico Equense we Włoszech. Celem konferencji była prezentacja efektów dotychczasowych prac partnerów projektu oraz wypracowanie kolejnych wniosków merytorycznych, istotnych dla sfinalizowania projektu. Wnioski te formułowano podczas obrad międzynarodowego Okrągłego Stołu pt.: *The population ageing and the development of new digital technologies: what the companies' responses and the social partners' strategies*, który stanowił płaszczyznę wymiany poglądów i doświadczeń różnych interesariuszy i uczestników projektu. Uniwersytet Łódzki reprezentowała przy Okrągłym Stole prof. UŁ Izabela Warwas – kierownik projektu. Podczas sesji plenarnej konferencji dr Justyna Przywojska z Uniwersytetu Łódzkiego wygłosiła referat pt.: *The Silver Economy in the European Finance sector*. Do udziału w konferencji zostali zaproszeni uczestnicy z różnych sektorów (w tym sektora bankowego). W konferencji wzięło udział kilkadziesiąt osób z całej Europy.

Uniwersytet Łódzki z tytułu udziału w projekcie otrzymał dofinansowanie z Komisji Europejskiej w kwocie 210 191,58 PLN oraz grant towarzyszący w wysokości 20 816,00 PLN z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Dobór partnerów umożliwił płynną realizację projektu. Partnerzy akademicy prowadzili badania, przygotowywali materiał do dyskusji i prezentowali częściowe wyniki na seminariach czy spotkaniach. Partnerzy związkowi zapewнили przepływ komunikacji, dobór uczestników szkoleń oraz głos „praktyków” w trakcie opracowywania materiałów dla interesariuszy. Lider partnerstwa nakreślał ramy współpracy międzynarodowej oraz nawiązywał kontakty z instytucjami europejskimi.

Z dzisiejszej perspektywy partnerstwo powinno rozważyć wydłużenie czasu realizacji projektu. Trudno w ciągu dwóch lat, zaprojektować badania, przeprowadzić je i opracować wyniki. Szczególnie w sytuacji, w której wyniki częściowe były analizowane przy udziale takich instytucji jak EUROFOUND czy CEDEFOP. Niektóre etapy badań wypadały w okresie wakacyjnym, co stanowiło barierę w pozyskaniu respondentów.

Kontakt:

Uniwersytet Łódzki, Katedra Pracy i Polityki Społecznej, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny,

www.uni.lodz.pl

izabela.warwas@uni.lodz.pl

Rada do spraw Polityki Senioralnej jest organem opiniodawczo-doradczym Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. Do stałego udziału w jej pracach zostali zaproszeni przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz związków tych jednostek; administracji rządowej; organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców oraz związków zawodowych; uczelni i instytucji badawczych, wydelegowanych do prac w Radzie. Kadencja trwa 4 lata.

Do zadań Rady do spraw Polityki Senioralnej należy:

1. opracowywanie kierunków działań adresowanych na rzecz osób starszych w Polsce;
2. inicjowanie, wspieranie i promowanie rozwiązań z zakresu polityki społecznej na rzecz osób starszych;
3. przedstawianie Ministrowi propozycji rozwiązań na rzecz rozwoju systemu wsparcia osób starszych.